

Helgenskrinet i Sorö.

(Ved J. F. Fenger).

Pontoppidan omtaler ("Marmora Danica", Tom I, S. 158) i nogle faa Linier et Helgenskrin i Sorö Klosterkirke, som nok kunde fortjene en nöiere Omtale. Han beretter blot, at det er anbragt i den nordlige Muur. Der staaer det endnu, vel at mærke, i Chorets nordlige Muur. Og saa anförer han dets Indskrift:

Victor ab invictis sociis Sabinaque virgo

Claudimur hoc loculo. Solvite vota Deo.

I denne Læsning af Indskriften er bestemt een Feil og maaskee to. Der staaer nemlig ikke, som Pontoppidan har læst, Sabinaque, men S. Albinaque. Endvidere er Læsningen "sociis" usikker, og man kunde maaskee med større Ret læse "foliis", hvilket nok kunde give Mening, naar invicta folia forstodes om Palmblade, Martyrdommets Emblemer. Palmens Uovervindelighed bliver jo ofte fremhævet af Middelalderens Prædikanter, og at Martyrerne skulle fremtræde med Palmegrene i Hænderne er en gammelchristelig Forestilling. Imidlertid vil jeg dog ikke forkaste Pontoppidans Læsning, men blot anmærke, at den er tvivlsom, og i Övrigt henvise Enhver, som vil danne sig en selvstændig Mening, enten til selve Skrinet, eller til en fuldkommen nöiagtig Afbildning af Indskriften, som jeg ved Adjunkt C. A. Hansens Godhed har erholdt og tilsendt Hr. Etatsraad Thomsen, der har indlemmet den i det oldnordiske Musæums Archiv under Afdelingen Sorö.

Indskriften kunde paa Danske Vers lyde omtrent saaledes:

Victor (med den Flok, som vandt)
 Og Albina, Jomfru skjær,
 Sidste Hvilested vi fandt
 I det Skrin som stander her.
 Hvad I Gud har lovet ærligt
 Find at holde ei besværligt!

Altsaa, et Helgenskrin med Victors og Albinas Been, maaskee ogsaa med Levningerne af de Mænd, som ledsagede Victor. Men i det Sted seer man kun paa den angivne Plads i Choret et stort Egeskab, $3\frac{1}{2}$ Alen høit, 3 Alen bredt, med 4 Flöidöre, 2 foroven og 2 forneden. Spørger man om dets Bestemmelse, saa hörer man, at det bruges til Opbevarelse af Messeklæderne og de hellige Kar. Dog tildrage Dörene sig Opmærksomhed ved det smukke Arbeide og ved Ligheden i Stilen mellem det Arbeide, som findes paa de to överste af dem og det som man seer paa Absalons Grav, nogle faa Skridt derfra. Seer man nöiere til, saa gjenfinder man alle tre paa Absalons Grav anbragte Vaaben. Paa Dören til Venstre finder man Stigen og de tre Muslingeskaller, paa den til Höire Hjorten og et Vaaben, som ikke findes paa Graven, Örneklöen. Ved hvert af Vaabnene paa Dören til Höire er anbragt Biske-Hue og Stav, maaskee er det Abböd-Hue og Stav, jeg kjender ikke saa nöie Forskjellen; men disse Emblemer mangle ved de Vaaben, som findes paa Dören til Venstre. Paa de to nederste Döre findes hverken Vaaben eller andre mærkelige Vartegn.

Da nu Gravstens Alder ganske nöiagtigt kan bestemmes fordi den selv har til Indskrift "1536 lapis hic sculptus est", saa synes dermed Helgenskrinets Alder ogsaa at være bestemt; men jeg vil dog bede om, at Tidsbestemmelsen ikke maa blive udstrakt videre end til de

ydre Egedöre; thi at disse ikke oprindelig har tilhørt Skrinet, men ere en senere Tilsætning, omtrent fra 1536, kan ikke undgaae en opmærksom Betragter, da deres Anbringelse noget ublidt har berørt det Oprindelige.

Naar man nemlig aabner de ydre Egedöre, saa træffer man paa 4 Jerngitterdöre, og nu seer man først det fir-dobbelte Helgenskrin for sig. Man seer to Gitterdöre for oven, 1 Al. 3 Tom. brede, 1 Al. 8 Tom. høie. De to Gitterdöre for neden have samme Brede som førstnævnte, men ere 1 Al. 14 Tom. høie. Gjennem disse 4 Gitterdöre kan man see hvad der befinder sig inde i Skabene, kan altsaa nu see Kalk, Disk, Kande og Messeklæder, ligesom man forhen kunde see de paa Hylder henlagte Helgenbeen. Jerndörene ere af simpelt, men gammelt Arbeide; Jernet er malet med Oliefarve og har derved holdt sig godt. De to Döres Maling er rød, de to ere anstrøgne med en Farve, som synes at have været grøn. Indskriften findes over Jerndörene i een Linie i hele Skabets Bredde, men dog indskaaret paa to Egestykker, af hvilke det Første har Hexametret, det Andet Pentametret. Bogstaverne ere $2\frac{1}{2}$ Tomme store, Arbeidet er fortræffeligt udført og fuldkomment conserveret, saa den ovenfor angivne tvivlsomme Læsemaade ingenlunde er opstaaet ved nogen Utydelighed, men kun ved den tilfældige Omstændighed at f ikke forekommer oftere i Indskriften, og at det tvivlsomme Ords tredie Bogstav hverken fuldkommen svarer til c eller til l, der begge flere Gange forekomme.

Naar vi nu betragte Skrinet med de fire aflaaede Jerngitterdöre, hvis Indre er forsynet med Hylder og prydet med Billedværk, som maaskee skal fremstille Palmer, men i al Fald har en anden Stil end Prydelserne paa de ydre Egedöre, saa falder det let i Öie, at Skrinet oprindelig ikke har havt andre Döre end Jerngitterdörene

som dog rimeligviis har været forsynet med et Forhæng, der kunde drages bort naar Helgenlevningerne skulde udstilles for de Troendes Blikke, men atter drages for naar de skulde skjules.

Da Reformationen indførtes i Danmark, afskaffedes Helgendyrkelsen, og den offentlige Udstilling af Reliquier kunde ikke mere finde Sted. Folkets rolige Charakter tilstedte dog her til Lands, at Meget kunde blive i Kirkerne, som andensteds blev ryddet til Side og tilintetgjort, især naar der var Mænd tilstede, som ikke stillede sig i altfor skarp Modsætning til det Nye, og derfor fik Lov til at frede om det Gamle. En saadan Mand var uden Tvivl Henrik Christensen Tornekrands, der i Reformationsaarhundredets første Halvdeel i over 30 Aar beklædte Abbedstolen i Sorö. 1515 besörgede han Kirken repareret; dengang var Luther endnu ikke fremtraadt og Alt holdt sig ved det Gamle. Men 1536 aabnede han Absalons Grav i Kong Christian den Tredies Nærværelse og forsynede den med den prægtige Lügsteen, som endnu dækker den. Meget var forandret i den mellemiggende Tid, men Henrik var endnu Abbed i Sorö, og blev det til sin Dödedag (1538). Hans Ligsteen ligger tæt ved Absalons. Abbed Henrik synes at have hört til de Mænd, som ikke satte sig i skarp Modsætning til de Reformerende, men som i Stilhed holdt sin Haand over Adskilligt af det Gamle, som Tidsaanden truede med at bortskylle. Hermed stemmer det ganske, at han har ladet Victors og Albinas Helgenskrin staae, men forsynet det med smagfulde, dog vel aflaaede Egedöre. Han har vel tænkt sig, at Helgenskrinet siden kunde komme til Nytte naar Tiden atter slog om til det Romerske. Dette er imidlertid ikke skeet; men naar Helgenbenene ryddedes til Side og Skrinet optog de hellige Kar og Klæder, derom tier Historien.

Jeg antydede ovenfor, at Skrinet er skeet Overlast da de ydre Egedörre tilföiedes. Dette bliver især synligt paa Skillerummet mellem de to överste Skabe, hvor det smukke Billedværk er splintret for at faae noget klodset Smedearbeide anbragt, som henhörer til Laasen. Abbed Henrik maa have havt en duelig Steenhugger og en meget duelig Træsnyder til at udföre sit Arbeide; men hans Smed kan jeg ikke rose, skjönt denne vistnok har gjort sit Bedste, og saavel Laase som Nögler ere værd at see paa, fordi de bære Tidens Præg.

Om Indskriften har fra Begyndelsen af hört til Helgen-skrinet, eller först er tilsat da Egedörene tilföiedes, det tröster jeg mig ikke til at afgjöre. Skrifttrækkene (gothisk Minuskel) ere ikke meget forskjellige fra dem som findes paa Gravstenen.

Endelig skulde jeg berette Noget om Victor og Albina. Sidstnævnte findes endnu i vor Calender ved 17. Decbr., hvilket stemmer med Langebeks historiske Calender; men i "Martyrologium Romanum" findes hun ved 16. Decbr. Der anföres blot om hende, at hun var en Jomfru, som led Martyrdöden under Decius i Formiæ i Campanien. Mere staaer der ikke heller hos Barönus i Tom. II, a. 254. XXIX. Forövrigt henvises i Noterne til en Mainzer Udgave af "Mart. Rom." 1631 og til gamle Haandskrifter i den Cajetanske Kirke, hvor Helgenindens Levnet findes beskrevet. Om disse Haandskrifter nogensteds ere udgivne, veed jeg ikke. De Bollandistiske Samlinger ere endnu langt fra naaede til December.

Victor findes ikke i vor Calender, men i Langebeks historiske Calender er hans Dag ansat til 22. Marts. I "Martyrologium Romanum" nævnes han under 10. Octbr. og Stedet hvor han döde angives til Omegnen af Cöln. Den anförte Datum henpeger paa den hellige Gereon, hvis Navn i vor Calender findes ved 10. October; men

netop efter Beretningen om Gereons Martyrdöd fortæller Baronius i T. II, a. 297. XXI: "Medens dette gik for sig, ilede den Skare, som fulgte salig Victor, (*beatum Victorem*) til sit Bestemmelsessted og kom til den Frankernes By, som disse efter deres Forfædres Opholdssted kaldte Troia [rimeligviis Byen Troyes i Champagne] og slog der med deres Anfører Leir paa nogle grønne Enge (*in pratis virentibus*). Men de forvovne og grusomme Soldater kom ligeledes til, og, efterat have ombragt Victor, hiin kjække Christi Stridsmand, med 330 Martyrer, nedsænkede de deres hellige Legemer i de derværende Moser".

Man seer altsaa, at efter Legenden en anseelig Flok har fulgt Victor og med ham lidt Martyrdöden; men hvorledes deres Been atter ere fremdragne af Moserne og nogle af dem ere komne til Danmark, det seer jeg mig ikke i Stand til at oplyse.

Ligesom jeg begyndte med en enkelt Klokkeindskrift (den fra Slotshjergby) og siden har ladet flere paafølge, saaledes beder jeg dette lille Stykke om Helgenskrinet i Sorö betragtet som en Udgang, hvorfra jeg vil skride til følgende Meddelelser. Der er endnu Meget at oplyse om Helgendyrkelsen i Danmark, og ved at fremdrage de Spor dertil, som endnu findes trindt omkring i Landets Kirker, især i Afbildninger og Indskrifter, vil man vinde ikke saa faa og ikke saa ringe Bidrag til en Skildring af vore Forfædres kirkelige Liv i den romersketholske Tid. Jeg indrømmer, at det vilde være bedre, om en Mand først skaffede sig en Oversigt over alle slige Levninger i hele Landet, og derpaa fremhævede de meest betegnende Enkeltheder. Men da denne Vei er mig afskaaren, gaaer jeg en anden, som staaer mig aaben, og som vel er længere, men som dog ogsaa fører til Maalet. Jeg be-

gynder med det Enkelte, som jeg kan naae, og strækker mig saa langt jeg kan. Ligesom jeg derfor agter at fortsætte mine "Klokkeindskrifter", saaledes ønsker jeg under Benævnelsen "Helgensager" at begynde en anden Række af Meddelelser her i Tidsskriftet, og anbefaler ogsaa dette Foretagende til de Mænds velvillige Opmærksomhed og Medvirkning, hvem det ligger paa Sinde, at vor kirkelige Oldtid bliver oplyst.
